

javították. A sárga járószintből több, késő római kis-bronz került elő. A járószint sok helyütt vörösre égett, kormos, faszenes volt. Minden jel szerint az építményt felgyújtották, az emeleti födémek és a tetőszerkezet a földszintre omlottak. Az omladékrétegből számos bekormozódott bélyeges téglá került elő, amelyeken kivétel nélkül *Frigeridus vp dux* és *Valentinus tribunus* neve olvasható. A burgus működési idejéből egyéb lelet nem került elő (leszámítva a padlószintből származó érmekeket), a feltárt körülbelül egyötödnyi rész ismeretében úgy tűnik, hogy a létesítményt a felgyújtás előtt kiürítették. Egyelőre a bélyeges téglák jelentik az egyetlen kronológiai fogódzót, ezek alapján a torony építési ideje *Frigeridus dux* (371–373/374) hivatali idejére tehető, nagy valószínűséggel a 371–372. évekre, amikor a Dunakanyarban is több hasonló méretű burgus épült a professzionális építőcsapat, a *legio I Martia* egy különítményének közreműködésével.

A sárga padlószintet több helyütt átvágtuk, ennek során tűzrakóhelyeket és szemetesgödöröket találtunk. Utóbbiakból késő római mázas kerámia és törött vasszerszámok (sarló, kasza, horoló, kaparó, kampó) kerültek elő. A padlószint alatti késő római jelenségek az építkezést közvetlenül megelőző, előkészítő munkálatokkal, ill. magával az építkezéssel állhatnak kapcsolatban.

A Nánási úti burgus méretei alapján nem a Római part eddig ismert űr- és jelzőtornyaival áll rokonságban, hanem egyebek mellett a Visegrád-Lepence, Leányfalu és a földrajzilag legközelebb eső Budakalász, Luppá-csárda lelőhelyen feltárt késő római katonai objektumokkal. A leányfalui-típusú tornyokat egy vékonyabb kerítőfal és azon túl árokrendszer védte. Esetünkben a vizsgált terület kicsinyisége miatt sem a kerítőfal, sem pedig az árokrendszer nem kerülhetett elő. Ezek feltérképezésére földradarral tettünk kísérletet, azonban a talaj jelenlegi víztartalma, túltelítettsége átmenetileg ellehetetlenítette a vizsgálatot.

A területet a kora római korban több, egymással nagyjából párhuzamosan futó, É–D-i árok tagolta. Magasabb térszínen keskenyebb, a part menti részen szélesebb árkok futottak. Ezek az erődépítéskor feleslegessé váltak, betöltötték őket, egyebek mellett törött *Frigeridus* névbélyegzős téglákkal is. Gyaníthatóan a burgus földszintjének dőngölt sárga agyagpadlója is az alatta futó árkok elégtelen, nem tömörített visszatöltése miatt süllyedt meg időről-időre.

A római kort megelőző időszakokra vonatkozóan viszonylag kevés információt gyűjtöttünk, mert a tornyon kívül nem mélyültünk a kultúrszintbe, a tornyon belül pedig csak a szükséges mértékben vágtuk át a burgus járószintjét. Annyi azonban így is bebizonyosodott, hogy a terület korábban kelta és neolitikus kori használat alatt is állt. A római kor korábbi időszakában egyébként csonkították a terepfelszínt, a kultúrszint nagyobb szervesanyag-tartalmú felső részét lehúzták, és a közeli, 2–3. századi kőépület körül terítették szét.

Ami a kőépületet illeti, az a Valentinianus-kori burgus építéskor már kb. egy évszázada nem üzemelt. A mészégető kemencéket nyilván azért telepítették oda, hogy a felhagyott épület falaiból kitermelt mészkő is a burgus építésének hatalmas mészkő-szükségletét fedezhesse.

A burgus ÉNy-i sarkát a 11. században az alapokig visszabontották, ahogy erről a kövek közé került Orseolo Péter érme tanúskodik. Az újkorban számtalanszor átvágták, visszabontották, sőt É-i falába két közműárkot is belevészték.

BUDAI BALOGH TIBOR

85. Budapest, III. Záhony utca 10.
(KÖH 31505)

Ró

2010. április 29-én lakossági bejelentés nyomán mentünk ki a területre, ahol gázcsőárok kialakítás folyt. A munkát nem jelentették be, a munkaterületen senki sem tartózkodott. A gázcsőárkot láthatóan egy korábbi cső kiváltására áshatták. Ennek megfelelően az É–D-i irányban meghúzott, kb. 50–60 cm széles és átlagosan 1,3 m mély árok D-i részében a visszatöltés volt látható. Észak felé már a termett, sötétbarna talajt is elérte a mélyítés, felette feltöltés volt. Az É felé néhol már 1,5 m mély árokban, vagy metszetében ugyan régészeti jelenség nem látszott, de a kidobott földben több kisebb és 1 nagyobb tegulatöredéket figyeltünk meg. A terület régészetiileg védett, az aquincumi polgárváros K-i szegélyén található, a tegulák jelenléte is épületmaradványok közelségére utal.

LÁNG ORSOLYA

86. Budapest, XI. Építész utca
(KÖH 73043)

B

Csatornaépítéshez kapcsolódóan megelőző feltárást végeztünk 2009-ben az Építész utcában, ahol a Karcag u. és Fegyvernek u. közötti szakaszon korai és középső bronzkori telepobjektumok kerültek elő.

2010 tavaszán az Építész utca további szakaszán, a Fegyvernek u. és a Fehérvári út között folytatódott a csatornaépítés. Ezen a szakaszon a bronzkori telep objektumai már nem jelentkeztek, csupán szórványosan került elő néhány középső(?) bronzkori kerámia.

BESZÉDES JÓZSEF

87. Budapest, XI. Mezőkövesd utca 1–3.
(KÖH 42763)

U, R, Ró

A régészetiileg védett telken (43767/5 hrsz.) lakópark építéséhez kapcsolódóan megelőző feltárást végeztünk 2010. április 7. és június 16. között.

A feltárás alá vont munkaterület É-i része (I. ütem területe) régészeti szempontból meglehetősen lepusztult volt, sok újkori bolygatással, közműárokka. Északnyugati részén egy korábbi tereprendezés a humuszréteg jelentős részét elpusztította, az altalajba mélyedő régészeti jelenségeket korábban egy épületalap kiásásakor bolygatták meg jelentősen. Ennek ellenére az I. ütem munkaterületének ÉNy-i részében, ill. a II. ütem É-i sávjában, összefüggő területen, a Duna egykori árteréből kiemelkedő alacsony szárazulaton, két korszak régészeti jelenségeit sikerült megfigyelni. A kultúrreteg maradványának eltávolításakor elsősorban középső neolitik kerámiatöredékek kerültek elő, amelyek a DVK fiatalabb, ún. zselízi-időszakát képviselték. A 100,30 mBf. magasságnál jelentkező altalajban 12 különböző méretű gödörobjektumot, valamint 2 keskeny árkot, és elsősorban elhelyezkedő oszlophelyek nyomait tudtuk megfigyelni. Az objektumok többsége lelet nélküli volt, vagy minimális neolitik kerámiatöredéket tartalmazott. Két gödörben, újkőkori kerámiatöredékek mellett, a középső rézkor időszakába tartozó leleteket is találtunk. Mindkét gödör alakatlan, egyenetlen aljú, betöltésükből a viszonylag nagy mennyiségű vessző-, ill. áglenyomatos paticstörredék mellett rendkívül kevés kerámiatöredék került elő. Az egyébként igen gyér leletanyagból egy kőből pattintott késpengét kell kiemelni.

A középső rézkor időszakát jellemző, rendkívül kevés kerámiatöredék problematikussá teszi a keltezését a viszonylag gazdag leleteket tartalmazó neolitik kultúrretegből esetlegesen bekeveredő, csupán egy-két neolitik kerámiatöredéket tartalmazó, vagy lelet nélküli objektumok esetében. Ez mondható el az elhelyezkedésük alapján vélhetően földfelszínre épített épületekhez tartozó oszlophelyeknél is, ugyanis ilyen szerkezetű építményeket mindkét korszakból ismerünk. A konstrukciós elemek jellegzetességei alapján a felület ÉNy-i részén csoportosuló nagyobb méretű oszlophelyek jobbára az újkőkorra jellemzőek, míg az É-D-i irányú, egykor talán összefüggő keskeny árkok, valamint a II. ütem É-i területén talált kisebb cölöplyukak inkább a középső rézkor időszakához kötődhetnek. Nem egyértelmű a II. ütem É-i sávjában feltárt kisméretű gödörobjektumok egyikében előkerült temetkezés keltezése sem. Az ovális sírgödörből egy kisgyermek Ny-K-i tájolású, rossz megtartású, melléklet nélküli csontvázának maradványait (koponya- és hosszúcsontok) tártuk fel.

A neolitik kerámia jelenléte minden bizonnyal a munkaterület Ny-i szomszédságában, a Fehérvári út 202. sz. alatt 2004-ben napvilágra került neolitik (Zselíz) településsel hozható összefüggésbe, esetleg annak K-i perifériáját jelezheti. Ettől K-re, az I. ütem K-i felében megtelepedésre utaló nyomokat már nem találtunk. Középső rézkori megtelepedés nyomairól eddig nem tudunk a Mezőkövesd utca környékén, de a Duna egykori árterét kísérő szárazulatokon már több lelőhelyen váltak ismeretessé hasonló korú telepnyomok. A korszak

igen gyér hagyatéka területünkön rövid ideig tartó megtelepedésre utal.

A fentiekől elkülönülten, a terület D-i részén (II. ütem D-i része), átlagosan 99,500 mBf. magasságnál, a késő rézkori badeni kultúra öt, különböző méretű gödörobjektuma, valamint egy római kori földkút került elő. A legnagyobb méretű késő rézkori gödör bőséges, jellegzetes kerámiaanyagot tartalmazott a badeni kultúra klasszikus fázisából. Ugyancsak innen néhány pattintott kőeszköz és egy félig kész csiszolt kőbalta töredéke is előkerült. Az objektum É-i részében csoportosulva nagyobb méretű köveket, egyebek mellett különböző nagyságú őrlőkötöredékeket bontottunk ki, közöttük kerámiatöredékekkel. Egy további gödör betöltésének felső rétegében egy valószínűleg kavicsal alapozott kemence bedobott maradványait planírozták el. A település feltárt területén összességében feltűnő az állatcsontok hiánya, a gödrökben az említett leleteken kívül csak kevés kagylóhéj volt.

A terület fekvése alapján a badeni kultúra településének előkerülése nem meglepő. Elképzelhető, hogy területünkön a Kitérő útnál legutóbb 2004-ben kutatott késő rézkori település É-i szélét sikerült lehatárolnunk.

A feltárás egyetlen római kori objektumát a fentiekben érintett földkút jelentette, amely az albertfalvi auxiliáris vicus Ny-i, ÉNy-i peremzónájához tartozott. Az agresszív talajvíz miatt a kútakna betöltését csupán 1,5 m mélységig tudtuk kiszedni, így a feltételezhető fa kútbélések szintjéig már nem tudtuk lejutni. A leletanyag szegényes volt: egy őrlőkő, néhány imbrex- és vasszegtöredék valamint jellegtelen provinciális kerámia került elő csupán.

BESZÉDES JÓZSEF – M. VIRÁG ZSUZSANNA

88. Budapest, XI. Október 23-dika útja (KÖH 75225)

Ró

Az út Budafoki út és Bercsényi utca közötti szakaszán (hrsz.: 4190/1; 5276) újonnan létesítendő főgyűjtőcsatorna sajtolóaknáihoz kapcsolódóan a Budapesti Történeti Múzeum régészeti megfigyelést végzett 2010. február 9. és március 10. között. A 35. szám előtt létesített 6×5 m kiterjedésű sajtolóakna területén 3 m körüli mélységben kora császárkori gödörobjektum (lakógödör?) részlete került elő. A hosszúkás, ovális formájú objektum betöltéséből S-profilú kerámiatöredékek, kézzel formált dák jellegű edény és provinciális római házikerámia került elő.

A feltárt objektum a lágymányosi kora császárkori (Kr. u. 1–2. századi) település DK-i pereméhez tartozhatott.

BESZÉDES JÓZSEF